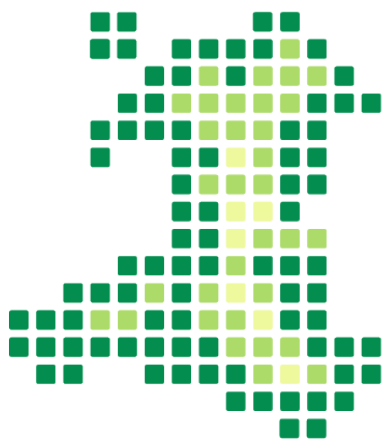

Comisiwn Ffiniau a
Democratiaeth Leol
Cymru

Local Democracy and
Boundary Commission
For Wales

ADRODDIAD BLYNYDDOL

YR IAITH GYMRAEG

2022 - 2023

COMISIWN FFINIAU A DEMOCRATIAETH LEOL CYMRU
ADRODDIAD BLYNYDDOL YR IAITH GYMRAEG 2022 – 2023

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg

MYNEGAI

- 1. Cyflwyniad a Chefndir**
- 2. Trosolwg o 2022-23**
- 3. Gweithredu'r Safonau**

1. Cyflwyniad a Chefnidir

Yn dilyn Deddf yr Iaith Gymraeg (1993), diffiniwyd darpariaeth gwasanaethau Cymraeg gan Gynlluniau Iaith Gymraeg wedi'u datblygu'n unigol a gytunwyd rhwng cyrff cyhoeddus unigol a Bwrdd yr Iaith Gymraeg. Mae'r trefniant hwn bellach wedi'i ddisodli gan Safonau'r Gymraeg sydd wedi'u diffinio'n genedlaethol, a gall Comisiynydd y Gymraeg gymhwyso detholiad ohonynt i gyrff cyhoeddus (a rhai cyrff preifat, ymhén amser).

Diffiniwyd y fframwaith ar gyfer pennu safonau o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) (2011), ac mae'r safonau eu hunain wedi'u nodi yn Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 1) 2015. Mae'r safonau sy'n berthnasol i'r Comisiwn wedi'u diffinio mewn Hysbysiad Cydymffurfio a gyhoeddwyd gan Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg ym mis Gorffennaf 2016, gyda dyddiad dod i rym ym mis Gorffennaf 2017. Yr hysbysiad hwn yw'r ddogfen gyfredol sy'n llywodraethu cydymffurfedd y Comisiwn.

Hwn yw chweched Adroddiad Blynyddol y Comisiwn ers i'r safonau ddod i rym, ac mae'n rhoi trosolwg o'r gwaith a wnaed mewn perthynas â Safonau'r Gymraeg rhwng 1 Ebrill 2022 a 31 Mawrth 2023.

2. Trosolwg o 2022 - 23

Y pwyslais ar gyfer 2022 – 23 oedd sicrhau bod y Comisiwn yn parhau i gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg.

Yn ystod y flwyddyn, mae'r Comisiwn wedi cynyddu nifer y staff sy'n siaradwyr Cymraeg yn ei weithlu (36%) a pharhau i wella ei allu i ddarparu gwasanaeth Cymraeg effeithiol i'w randdeiliaid. Mae'r Comisiwn hefyd wedi darparu cymorth i aelodau staff a ddilynodd gyrsiau Cymraeg trwy roi amser i ffwrdd i fynychu dosbarthiadau yn ogystal ag ariannu cost y cyrsiau.

Ar ôl ymgynghori â'r staff, mae'r Comisiwn wedi rhoi trefniadau gweithio hybrid ar waith ac mae aelodau staff yn gallu gweithio gartref ac yn swyddfa'r Comisiwn. Nid yw'r trefniadau hyn wedi effeithio ar allu'r Comisiwn i barhau i ddarparu gwasanaeth Cymraeg i'w randdeiliaid.

Yn ystod y flwyddyn, ni chodwyd unrhyw gwynion ynghylch y modd yr oedd y Comisiwn yn gweithredu'r safonau.

3. Gweithredu'r Safonau

Safonau Cyflenwi Gwasanaethau

O ran gohebiaeth, cynhyrchwyd pob un o'r llythyrau a'r negeseuon e-bost gweithdrefnol a anfonwyd fel rhan o'r broses arolygu yn y Gymraeg a'r Saesneg, ac fe'u hanfonwyd ar yr un pryd. Ar gyfer gohebiaeth arall, rhoddwyd system dewis iaith ar waith. Lle nad yw'r dewis iaith yn hysbys, caiff gohebiaeth ei hanfon yn y Gymraeg a'r Saesneg. Mae'r Comisiwn yn parhau i gynnal cronfa ddata sy'n cofnodi dewis iaith unigolion rydym yn gohebu â nhw. (Safonau rhif 1 i 7).

Mae gweithdrefnau ar waith ynglŷn ag ateb y prif rif ffôn, ac mae ffôn ateb Cymraeg ar waith (Safonau rhif 8 i 22).

Mae gweithdrefnau ar waith ynglŷn â'r trefniadau angenrheidiol ar gyfer cynnal cyfarfodydd. Wrth drefnu cyfarfodydd, mae'r Comisiwn hefyd yn gweithio ar y cyd â chyrff cyhoeddus eraill sy'n ddarostyngedig i Safonau'r Gymraeg, h.y. awdurdodau lleol. (Safonau rhif 24 i 30).

Ni chynhaliodd y Comisiwn unrhyw ddigwyddiadau cyhoeddus yn ystod y flwyddyn (Safonau rhif 31 i 34).

Cyhoeddwyd yr holl ddogfennau a luniwyd i'r cyhoedd yn y Gymraeg a'r Saesneg, a hynny ar yr un pryd (Safonau rhif 36, 44 a 45).

Ni chynhyrchwyd unrhyw ffurflenni a oedd ar gael i'r cyhoedd yn ystod y flwyddyn (Safonau rhif 46 i 47).

Mae'r holl dudalennau ar wefan y Comisiwn yn gwbl weithredol ac ar gael yn y Gymraeg a'r Saesneg (Safonau rhif 48, 51 a 52).

Caiff y cyfryngau cymdeithasol eu defnyddio yn y Gymraeg a'r Saesneg (Safonau rhif 54 a 55).

Lluniwyd pob arwydd a hysbysiad yn y Gymraeg a'r Saesneg i'r safon ofynnol. (Safonau rhif 57 i 59, 65 a 66).

Mae nifer y staff yn y Comisiwn sy'n siarad Cymraeg wedi galluogi'r Comisiwn i ddarparu gwasanaeth derbynfa Cymraeg, yn ôl y gofyn (Safon rhif 61).

Lluniwyd holl ddeunyddiau contractau yn y Gymraeg a'r Saesneg, a dilynwyd y gweithdrefnau trin priodol (Safonau rhif 72, 73, 75 a 76).

Mae'r Comisiwn yn parhau i gynnal ei hunaniaeth gorfforaethol yn unol â'r Safonau (Safonau rhif 77 i 79).

O ran rhoi cyhoeddusrwydd i'r safonau cyflenwi gwasanaethau sy'n berthnasol i'r Comisiwn a sut y cydymffurfir â nhw, mae'r rhain i'w gweld yn y ddogfen Polisi a Gweithdrefnau Safonau'r Gymraeg sydd wedi'i chyhoeddi ar y wefan ac sydd ar gael yn y swyddfa (Safonau rhif 149 a 153).

Mae Polisi Cwynion am y Gymraeg y Comisiwn ar gael ar y wefan ac yn y swyddfa (Safonau rhif 150 i 151).

Mae'r ddogfen hon yn ffurfio adroddiad blynyddol y Comisiwn mewn perthynas â'r safonau cyflenwi gwasanaethau (Safon rhif 152).

Cwblhaodd y Comisiwn gais am dystiolaeth hunanasesu gan Gomisiynydd y Gymraeg yn ystod y flwyddyn (Safon rhif 154).

Safonau Llunio Polisi

Ni luniwyd unrhyw bolisiâu newydd ac ni adolygwyd unrhyw bolisiâu presennol yn ystod y flwyddyn a oedd yn golygu bod angen cynnal Asesiad o Effaith Polisi ar yr Iaith Gymraeg (Safonau rhif 84 i 89).

Comisiynwyd ymchwil yn gysylltiedig â pholisi yn ystod y flwyddyn. Roedd hyn yn ymwneud â darparu gwybodaeth i'r Comisiwn i'w alluogi i ddatblygu polisiâu ar gyfer y rhaglen Arolygon Etholiadol nesaf. Cynhaliwyd yr ymarfer comisiynu yn ystod pedwerydd chwarter 22/23 a bydd y gwaith yn cael ei wneud yn 2024 (Safonau rhif 91 i 93).

O ran rhoi cyhoeddusrwydd i'r safonau llunio polisi sy'n berthnasol i'r Comisiwn a sut y cydymffurfir â nhw, mae'r rhain i'w gweld yn y ddogfen Polisi a Gweithdrefnau Safonau'r Gymraeg sydd wedi'i chyhoeddi ar y wefan ac sydd ar gael yn y swyddfa (Safonau rhif 155 a 157).

Mae Polisi Cwynion am y Gymraeg y Comisiwn ar gael ar y wefan ac yn y swyddfa (Safon rhif 156).

Mae'r ddogfen hon yn ffurfio adroddiad blynyddol y Comisiwn mewn perthynas â'r safonau llunio polisi (Safon rhif 158).

O ran rhoi cyhoeddusrwydd i'r safonau llunio polisi sy'n berthnasol i'r Comisiwn a sut y cydymffurfir â nhw, mae'r rhain i'w gweld yn y ddogfen Polisi a Gweithdrefnau Safonau'r Gymraeg sydd wedi'i chyhoeddi ar y wefan ac sydd ar gael yn y swyddfa (Safon rhif 159).

Ni chafwyd unrhyw gais am wybodaeth yn ymwneud â'r safonau llunio polisi yn ystod y flwyddyn (Safon rhif 160).

Safonau Gweithredol

Mae Polisi Defnyddio'r Gymraeg yn y Gwaith ar waith a rhoddwyd copi ohono i bob aelod o'r staff a'r Comisiynwyr (Safon rhif 94).

Caiff dewis iaith yr holl staff newydd a phresennol ei gasglu a gweithredir yn unol â hynny (Safonau 95 i 100).

Rhoddwyd gweithdrefn ar waith i sicrhau y caiff unrhyw bolisiâu staffio newydd neu ddiwygiedig eu cyhoeddi yn y Gymraeg a'r Saesneg (Safonau 101 i 107).

Mae gweithdrefnau ar waith ar gyfer cwynion gan aelodau staff ac ymateb iddynt, ac maen nhw wedi'u cynnwys yn y Polisi Defnyddio'r Gymraeg yn y Gwaith (Safonau 108, 108A, 110 a 111).

Mae gweithdrefnau ar waith yn ymwneud â materion disgyblu ac maen nhw wedi'u cynnwys yn y Polisi Defnyddio'r Gymraeg yn y Gwaith (Safonau 112, 112A, 114 a 115).

Mae'r Comisiwn wedi diweddarau'r rhannau mynediad a rennir o'i fewnwyd y mae ganddo reolaeth weinyddol drostynt i sicrhau bod y wybodaeth sy'n cael ei lanlwytho ar gael yn Gymraeg (Safonau 118, 120 i 123).

Cynhaliwyd asesiad o sgiliau Cymraeg yr holl staff, a chaiff ei gynnal a'i ddiweddarau ar gyfer staff newydd (Safon 123), Atodiad 1.

Mae pob aelod o staff wedi cael gwybod am gyfleoedd i gael hyfforddiant yn yr iaith Gymraeg, a'u hannog i fanteisio arnynt, ym mhob cyfarfod tîm misol. Yn ogystal, caiff aelodau staff newydd eu hannog i fynychu hyfforddiant ymwybyddiaeth o'r Gymraeg. Rhoddwyd copi o'r Polisi Defnyddio'r Gymraeg yn y Gwaith a dogfen Polisi a Gweithdrefnau Safonau'r Gymraeg y Comisiwn i bob aelod o staff er mwyn iddynt ddeall dyletswydd y Comisiwn i weithredu'n unol â Safonau'r Gymraeg a sut y gellir defnyddio'r Gymraeg yn y gweithle (Safonau 126 i 129).

Rhoddwyd geiriad a chyfarwyddiadau priodol i'r holl staff yn ymwneud â llofnodion e-bost a manylion cyswllt (Safonau 130 a 131).

Recriwtiwyd swyddog arolygon a swyddog cymorth tîm yn 2022-23. (Safonau 132 i 133B, 135 i 136).

Ni osodwyd unrhyw arwyddion newydd yn ystod y flwyddyn (Safonau 137 i 139).

O ran rhoi cyhoeddusrwydd i'r safonau gweithredol sy'n berthnasol i'r Comisiwn a sut y cydymffurfir â nhw, mae'r rhain i'w gweld yn y ddogfen Polisi a Gweithdrefnau Safonau'r Gymraeg, sydd wedi'i chyhoeddi ar y wefan ac sydd ar gael yn y swyddfa (Safonau rhif 161 a 163 a 165).

Mae Polisi Cwynion am y Gymraeg y Comisiwn wedi cael ei adolygu ac mae ar gael ar y wefan ac yn y swyddfa (Safon rhif 162).

Mae'r ddogfen hon yn ffurfio adroddiad blynyddol y Comisiwn mewn perthynas â'r safonau gweithredol (Safon rhif 164).

Cwblhaodd y Comisiwn gais am dystiolaeth hunanasesu gan Gomisiynydd y Gymraeg yn ystod y flwyddyn (Safon rhif 166).

Safonau Cadw Cofnodion

Ni dderbyniodd y Comisiwn unrhyw gwynion yn ymwneud â chydymffurfedd y Comisiwn â'r Safonau na'r iaith Gymraeg yn ystod y flwyddyn (Safonau 141 i 143).

Crëwyd Cofnod Cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg ac fe'i cynhelir er mwyn sicrhau bod cofnod o gydymffurfedd â'r safonau ar gael (Safonau 144 i 148).

O ran rhoi cyhoeddusrwydd i'r safonau cadw cofnodion sy'n berthnasol i'r Comisiwn a sut y cydymffurfir â nhw, mae'r rhain i'w gweld yn y ddogfen Polisi a Gweithdrefnau Safonau'r Gymraeg, sydd wedi'i chyhoeddi ar y wefan ac sydd ar gael yn y swyddfa (Safon rhif 167).

Cwblhaodd y Comisiwn gais am dystiolaeth hunanasesu gan Gomisiynydd y Gymraeg yn ystod y flwyddyn (Safon rhif 168).

Atodiad 1**Sgiliau Cymraeg Staff: Safon 123**

Mae'r tabl hwn yn manylu ar yr aelodau staff a oedd â sgiliau yn y Gymraeg ar ddiwedd 2022/23 (mis Mawrth 2023). Mae'r ffigurau wedi'u seilio ar y cofnodion a gedwir yn unol â Safon 123.

Sgiliau (Lefelau 0-5)	0	1	2	3	4	5	Cyfanswm
Gwranddo	2	5				4	11
Darllen	2	5			1	3	11
Siarad	2	5				4	11
Ysgrifennu	4	3			2	2	11

Atodiad 2**Recriwtio i Swyddi: Safon 132**

Mae'r tabl isod yn dangos nifer y swyddi a hysbysebwyd yn 2022-23 o dan bob gofyniad sgiliau Cymraeg. Mae'r ffigurau'n adlewyrchu'r cofnodion a gedwir yn unol â Safon 132.

Mae'r Gymraeg yn Hanfodol	0
Mae'r Gymraeg yn Ddymunol	2
Mae Angen Dysgu Cymraeg	0
Nid yw'r Gymraeg yn Angenrheidiol	0